

Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з науково-педагогічної роботи

доцент ІІ Солонинко

09 2023

Факультет медичний №1

* кафедра сімейної медицини

Дисципліна Паліативна та хоспісна
медицина

Опорна (так, ні)

Адреса: Львів, Личаківська, 107

Факультет медичний №1

кафедра сімейної медицини

РОБОЧА НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
ПАЛІАТИВНА ТА ХОСПІСНА МЕДИЦИНА
підготовки фахівців другого (магістерського) рівня вищої освіти

галузь знань 22 Охорона здоров'я
спеціальностей 222 «Медицина»

(для індивідуального профільного курсу ВБ 3.2.1 «Хірургія»)

Обговорено та ухвалено
на засіданні кафедри
«2» травня 2023 р.

Протокол № 3 від «2» 05 2023р.

Завідувач кафедри

проф. Надашківич О.Н.

Затверджено

на профільній методичній комісії
«4» травня 2023 р.

Протокол № 3 від «4» 05 2023 р.

Голова

проф. Радченко О.М.

Львів – 2023

Програма вивчення навчальної дисципліни «Паліативна та хоспісна медицина» складена відповідно до Стандарту вищої освіти другого (магістерського) рівня галузі знань 22 «Охорона здоров'я» спеціальності 222 «Медицина» освітньої програми магістра медицини.працівниками (для індивідуального профільного курсу ВБ 3.2 «Хірургія») кафедри сімейної медицини Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького: зав. кафедри професор О.Н. Надашкевич, професори: Громнацька Н.М., Абрагамович М.О., доценти: Шалько І. В., Парашук Б.М., Вергун А.Р., Кіт З.М., асистенти Чемерис М.М., Карпишин Н.В., Лиховид П.Б. та затверджена у 2023 р. на засіданні кафедри № 22 від 14.06.2023р.

ВСТУП

Навчальна програма спрямована на якісну підготовку студентів вищих учбових медичних закладів України як фахівців другого (магістерського) рівня вищої освіти є важливою ланкою у професійному формуванні лікаря і невід'ємною частиною навчального процесу.

Програма складена у відповідності з нормативним документом:

- освітньо-кваліфікаційними характеристиками (ОКХ) і освітньо-професійними програмами (ОПП) підготовки фахівців, галузевих стандартів вищої освіти з напрямку галузі знань 22 Охорона здоров'я, спеціальності 222 «Медицина»

Організація навчального процесу здійснюється за Європейською кредитною трансферно-накопичувальною системою (ЄКТС).

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показника	Характеристика дисципліни	
Найменування дисципліни	Паліативна та хоспісна медицина	
Галузь знань	22 «Охорона здоров'я»	
Спеціальність	222 «Медицина»	
Спеціалізація (якщо є)		
Освітня програма	Медицина	
Рівень вищої освіти	Магістр	
Статус дисципліни		
Курс навчання	6-й	
Навчальний рік	2023-2024	
Номери семестрів:	Денна форма	Заочна форма
	11-12	
Загальна кількість кредитів ЄКТС/годин	3 кредити / 90 годин	
Структура курсу:	Денна форма	Заочна форма
	40 год. 50 год.	
Відсоток аудиторного навантаження	44 %	
Мова викладання	українська	
Форма підсумкового контролю	Залік - 11-12 семестр	

Вступ

Паліативна допомога - це комплексний підхід, мета якого забезпечити максимально можливу якість життя паліативних хворих і членів їхніх родин, шляхом запобігання та полегшення страждань завдяки ранньому виявленню і точному діагностуванню симптомів болю та розладів життєдіяльності, проведення адекватних лікувальних заходів, симптоматичної (ад'ювантної) терапії та догляду, надання психологічної, соціальної, духовної та моральної підтримки, незалежно від захворювання, віку, соціального статусу, національності, релігійних та політичних переконань, місця проживання хворого тощо. Паліативна допомога ґрунтується на комплексній міждисциплінарній оцінці фізичного стану пацієнта, ступені больового синдрому та розладів функцій життєдіяльності, психоемоційних, когнітивних та культурних особливостей, максимально можливого та всебічного врахування потреб і побажань пацієнта та його родини, прогнозу прогресування захворювання та тривалості життя. Надання паліативної допомоги розпочинається від моменту постановки діагнозу невиліковного прогресуючого захворювання та обмеженого прогнозу життя і продовжується до закінчення періоду скорботи родини.

Паліативна допомога - це підхід, який дозволяє покращити якість життя пацієнтів із невиліковними захворюваннями та членів їхніх родин шляхом запобігання та полегшення страждань невиліковно хворої людини (ВООЗ, 2002).

Паліативні хворі - пацієнти усіх вікових груп, які страждають на злоякісні новоутворення у III-IV стадії захворювання, ВІЛ-інфекцію/СНІД, вроджені вади розвитку, серцево-судинні, неврологічні, респіраторні, атрофічно-дегенеративні та інші прогресуючі захворювання та післятравматичні стани, що не можуть бути вилікувані сучасними і доступними методами та засобами, і супроводжуються вираженими больовими симптомами, тяжкими розладами життєдіяльності, потребують кваліфікованої медичної допомоги, догляду, психологічної, соціальної, духовної та моральної підтримки у термінальній стадії захворювання або за умови обмеженого прогнозу життя, сумнівному прогнозі одужання чи покращення стану або повноцінного відновлення функцій життєдіяльності.

Первинна паліативна допомога - це паліативна допомога, яка надається паліативним хворим на первинному рівні надання медико-санітарної допомоги в амбулаторно-поліклінічних умовах або вдома лікарями загальної практики-сімейної медицини, дільничними лікарями та лікарями-спеціалістами поліклінік.

Загальна паліативна допомога - це паліативна допомога, яка надається паліативним хворим лікарями-спеціалістами відповідно до їхньої спеціалізації амбулаторно та у стаціонарних закладах охорони здоров'я другого і третього рівня.

Спеціалізована паліативна допомога - це комплексна мультидисциплінарна медико-соціальна та психологічна допомога, яка надається паліативним хворим у закладах охорони здоров'я особливого типу «Хоспіс», у відділеннях та палатах паліативної допомоги стаціонарних лікувально-профілактичних закладів лікарями та молодшими медичними спеціалістами, які одержали спеціальну підготовку з надання паліативної та хоспісної допомоги, та вдома фахівцями спеціалізованих мультидисциплінарних мобільних бригад паліативної допомоги із залученням медичних психологів, соціальних працівників та інших фахівців, за потребою, а також волонтерів, найближчих родичів або опікунів хворого.

Обмежений прогноз життя - науково обґрунтоване припущення, що тривалість життя хворого при типовому перебігу захворювання обмежена 12 місяцями.

Хоспіс - це заклад охорони здоров'я особливого типу, фахівці якого одержали спеціальну підготовку і надають паліативну допомогу хворим і членам їхніх родин, здійснюють організаційно-методичну та консультативну допомогу та координацію надання первинної, загальної і спеціалізованої паліативної допомоги на закріпленій території (український, обласний, міський, районний/міжрайонний), а також інші функції та завдання, які визначені «Положенням про спеціалізований заклад охорони здоров'я особливого типу "Хоспіс"».

Хоспісна допомога є складовою паліативної допомоги, яка надається паліативним хворим, в першу чергу, в термінальних стадіях захворювання і членам їхніх родин фахівцями, які одержали спеціальну підготовку з надання паліативної та хоспісної допомоги.

Хоспісна медицина - це складова паліативної медицини, основним завданням якої є забезпечити максимально можливу якість життя паліативних хворих в термінальному періоді прогресування захворювання, шляхом своєчасної діагностики больового синдрому та розладів життєдіяльності,

запобігання та полегшення страждань методами ад'ювантної терапії, кваліфікованого медичного догляду фахівцями, які одержали спеціальну підготовку з надання паліативної та хоспісної допомоги.

Принципи організації та філософія сучасних хоспісів були започатковані у другій половині ХХ ст. у Великій Британії видатною особистістю — медичною сестрою, лікарем та письменницею Сесилією Сондерс.

1. Мета, завдання та заплановані результати навчання

Головною метою паліативної допомоги є підтримка якості життя у його фінальній стадії, максимальне полегшення фізичних та моральних страждань пацієнта та його близьких, а також збереження людської гідності пацієнта наприкінці земного життя. Вивчення паліативної та хоспісної медицини встановлюються на основі ОПП підготовки лікаря за фахом відповідно до її блоку і є основою для побудови змісту навчальної дисципліни.

Паліативна медицина, як галузь клінічної медицини та охорони здоров'я та навчальна дисципліна є невід'ємною частиною клінічної медицини, тому вивчення основних положень цієї галузі науки - важливий момент підготовки лікаря будь-якої спеціальності.

Завдання навчання: набуття студентом компетенцій, знань, умінь і навичок для здійснення професійної діяльності за спеціальністю:

1) розглядати паліативну допомогу як медико-соціальний напрямок зусиль держави та суспільства, головною метою якої є підтримка якості життя людини в її фінальному періоді життєдіяльності, максимальне полегшення фізичних та моральних страждань пацієнта та його близьких, збереження людської гідності пацієнта на порозі неминучої — біологічної смерті людини;

2) враховувати особливості перебігу пацієнтами, що потребують паліативної медичної допомоги, які є особи з хронічними невиліковними хворобами (онкологічними, серцево- та нейроциркуляторними, нейродегенеративними ураженнями головного мозку, пацієнти в термінальних стадіях туберкульозу, ВІЛ/СНІДу, цукрового діабету тощо);

3) забезпечувати професійну психологічну допомогу, яка стосується також членів сім'ї пацієнта, у тому числі в найближчий період після смерті останнього;

4) використовувати цілісний міждисциплінарний (холістичний) підхід, який досягається за рахунок координації з боку лікарів, медичних сестер та інших фахівців медичного та немедичного профілю усіх аспектів допомоги пацієнту.

5) полегшення болю та інших симптомів невиліковної прогресуючої хвороби, забезпечення максимально можливого врахування потреб та побажань пацієнтів із невиліковними захворюваннями

6) духовний супровід паліативних пацієнтів з врахуванням їхніх релігійних переконань і потреб; надання підтримки та реабілітаційних заходів, які допомагають вести максимально активне соціальне життя; забезпечення максимально можливої якості життя та гідності паліативних пацієнтів

Передумови вивчення дисципліни (міждисциплінарні зв'язки). Паліативна та хоспісна медицина як навчальна дисципліна:

а) базується на вивченні студентами - анатомії людини; гістології, біохімії, фізіології, патоморфології; патофізіології; хірургії, внутрішньої медицини, педіатрії, фармакології й інтегрується з цими дисциплінами;

б) є невід'ємною частиною всіх клінічних дисциплін та включає найбільш важливі їх розділи, включаючи внутрішню медицину, педіатрію, хірургію, травматологію та ортопедію, нейрохірургію, урологію, акушерство і гінекологію та інші навчальні дисципліни, що передбачає інтеграцію викладання з цими дисциплінами та формування умінь застосовувати знання в процесі подальшого навчання і професійної діяльності;

в) надає можливість отримати практичні навички та формувати професійні вміння для діагностики та надання паліативної допомоги при певних патологічних станах та в період догляду за хворими;

г) формує методологічні основи клінічного мислення.

Очікувані результати навчання. В результаті вивчення дисципліни студенти мають володіти знаннями щодо:

- особливостей організації паліативної допомоги з важкохворими та невиліковними особами;
- сутність та принципи паліативної допомоги з важкохворими та невиліковними особами;

- змісту методів та форм паліативної допомоги з важкохворими та невиліковними особами;
- ролі та функції різних медичних інституцій та кваліфікаційних характеристик медичного працівника, який реалізує завдання у сфері паліативної допомоги;
- умінь та навички самостійної роботи у сфері паліативної допомоги;
- вибору та застосуванні адекватних та ефективних методів та форм у роботі з важкохворими та невиліковними особами;
- налагодження взаємодії та партнерства з організаціями, що здійснюють соціальну роботу у сфері паліативної допомоги;
- аналізу дій фахівців, які займаються у сфері паліативної допомоги.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

ЗНАТИ

- вікові анатомофізіологічні зміни, що проходять в органах і системах у похилому та старечому віці;
- визначення, етіологію, класифікацію захворювань органів і систем у похилому та старечому віці;
- особливості клінічних проявів захворювань і гострих станів у похилому та старечому віці;
- правила збирання анамнезу та обстеження пацієнтів похилого та старечого віку;
- визначення: “паліативна медицина”, “паліативна допомога”, “хоспіс”;
- філософію паліативної медицини;
- принципи роботи хоспісу;
- психологічні аспекти паліативної допомоги;
- соціальні аспекти паліативної допомоги;
- духовні аспекти паліативної допомоги;
- етико-деонтологічні особливості спілкування з безнадійно хворими пацієнтами та їхніми родичами;
- законодавчі та нормативні документи МОЗ України щодо організації та надання геріатричної, паліативної та хоспісної допомоги населенню.

ВМІТИ:

- забезпечувати лікувально-охоронний, санітарно-протиепідемічний режим у структурних підрозділах лікувально-профілактичних і соціальних закладах із надання адекватної медичної допомоги особам похилого та старечого віку;
- дотримуватися правил техніки безпеки, охорони праці в галузі та професійної безпеки;
- виявляти дійсні та супутні проблеми пацієнта;
- передбачати потенційні проблеми пацієнта від тривалого застосування ліків;
- встановлювати клінічні діагнози при захворюваннях у похилому та старечому віці;
- складати план медичних втручань у разі виявлення геріатричних проблем;
- виконувати лікарські маніпуляції;
- здійснювати спостереження, моніторингу стану органів і систем пацієнтів;
- вести медичну документацію;
- надавати невідкладну допомогу при гострих станах;
- здійснювати медичний процес надання паліативної допомоги з синдромом хронічного болю та інкурабельним онкологічним хворим;
- здійснювати медичний процес надання паліативної допомоги хворим із вірусом імунодефіциту та туберкульозу;
- проводити оцінку якості надання медичної допомоги та здійснювати розробку управлінських рішень, спрямованих на покращання та оптимізацію медичної паліативної допомог;
- проводити санітарно-освітню роботу серед населення з питань профілактичної медицини, пропаганди здорового способу життя, спрямованих на продовження життя та профілактику розвитку захворювань;

МАТИ КОМПЕТЕНЦІЇ ПРО:

- структуру захворювань населення України в похилому та старечому віці;
- сучасні теорії старіння, особливості перебігу “хвороб у старості”, теорії довголіття, роль медичних працівників у їхній реалізації;
- досягнення в галузі паліативної та хоспісної медицини, що втілюються в практику охорони здоров'я;

- нові методики, засоби і методи організації догляду за пацієнтами в галузі паліативної та хоспісної медицини.

Деталізація компетентностей відповідно до дескрипторів НРК у формі «Матриці компетентностей».

МАТРИЦЯ ВІДПОВІДНОСТІ ПРОГРАМНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ КОМПОНЕНТАМ ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ З

Паліативна та хоспісна медицина

для студентів 6-го курсу в вищих медичних навчальних закладів III-IV рівнів акредитації

галузі знань 22 Охорона здоров'я

спеціальностей 222 «Медицина», для індивідуального профільного курсу ВБ 3.2.1 «Хірургія»

Загальні компетентності (ЗК)

- ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
- ЗК2. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
- ЗК3. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
- ЗК4. Знання та розуміння предметної галузі та розуміння професійної діяльності.
- ЗК5. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.
- ЗК6. Здатність приймати обґрунтовані рішення.
- ЗК7. Здатність працювати в команді.
- ЗК8. Здатність до міжособистісної взаємодії.
- ЗК10. Здатність використовувати інформаційні і комунікаційні технології.
- ЗК11. Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел.
- ЗК12. Визначеність і наполегливість щодо поставлених завдань і взятих обов'язків.
- ЗК 13. Усвідомлення рівних можливостей та гендерних проблем.
- ЗК14. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.
- ЗК15. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

Фахові компетентності спеціальності (ФК)

- ФК1. Здатність збирати медичну інформацію про пацієнта і аналізувати клінічні дані.
- ФК2. Здатність до визначення необхідного переліку лабораторних та інструментальних досліджень та оцінки їх результатів в амбулаторних умовах.
- ФК3. Здатність до встановлення попереднього та клінічного діагнозу захворювання.
- ФК4. Здатність до визначення необхідного режиму праці та відпочинку при лікуванні та профілактиці захворювань.

ФК5. Здатність до визначення характеру харчування при лікуванні та профілактиці захворювань.

ФК6. Здатність до визначення принципів та характеру лікування та профілактики захворювань.

ФК7. Здатність до діагностування невідкладних станів в амбулаторних умовах.

ФК8. Здатність до визначення тактики та надання екстреної медичної допомоги на догоспітальному етапі.

ФК9. Здатність до проведення лікувально-евакуаційних заходів.

ФК10. Здатність до виконання медичних маніпуляцій в умовах поліклініки та амбулаторії сімейної медицини.

ФК11. Здатність розв'язувати медичні проблеми у нових або незнайомих середовищах за наявності неповної або обмеженої інформації з урахуванням аспектів соціальної та етичної відповідальності.

ФК13. Здатність до проведення санітарно-гігієнічних та профілактичних заходів.

ФК14. Здатність до планування і проведення профілактичних та протиепідемічних заходів щодо інфекційних хвороб.

ФК15. Здатність до проведення експертизи працездатності.

Здатність до ведення медичної документації, в тому числі електронних форм.

ФК16. Здатність до оцінювання впливу навколишнього середовища, соціально-економічних та біологічних детермінант на стан здоров'я індивідуума, сім'ї, популяції.

ФК17. Здатність до проведення аналізу діяльності лікаря, підрозділу, закладу охорони здоров'я, забезпечення якості медичної допомоги і підвищення ефективності використання медичних ресурсів.

ФК18. Здатність до організації та інтеграції надання медичної допомоги населенню та проведення маркетингу медичних послуг.

ФК19. Здатність до проведення епідеміологічних та медико-статистичних досліджень здоров'я населення; обробки соціальної, економічної та медичної інформації.

ФК24. Дотримання етичних принципів при роботі з пацієнтами.

ФК25. Дотримання професійної та академічної доброчесності, нести відповідальність за достовірність отриманих наукових результатів

Програмні результати навчання (ПРН)

ПРН 1, ПРН 2, ПРН 3, ПРН 4, ПРН 5, ПРН 6, ПРН 7, ПРН 8, ПРН 9, ПРН 10, ПРН 14, ПРН 16, ПРН 17, ПРН 18, ПРН 19, ПРН 21, ПРН 22, ПРН 23, ПРН 24, ПРН 25, ПРН 26, ПРН 27.

3. Програма навчальної дисципліни

Структура навчальної дисципліни

Назви тем	Усього годин	л.	пр.	с.р.
1				
Тема 1. Принципи організації та надання паліативної та хоспісної допомоги в Україні. Сучасні міжнародні підходи, стандарти та принципи організації надання паліативної та хоспісної допомоги населенню. Нормативно-правова база, що регулює надання паліативної та хоспісної допомоги в Україні. Стаціонарні заклади паліативної та хоспісної допомоги. Надання паліативної допомоги.	10		5	5
Тема 2. Паліативна допомога у практиці сімейного лікаря. Критерії надання пацієнтові статусу паліативного хворого. Визначення поняття “первинна паліативна допомога”; складові. Термінальний стан пацієнта. Агонія. Правила догляду за помираючим пацієнтом.	10		5	5
Тема 3. Закономірності розвитку та перебігу хронічних невиліковних хвороб, концепція якості життя. Хвороба, основні закономірності та періоди розвитку, варіанти завершення. Якість життя та причини її порушення у пацієнтів з хронічними невиліковними хворобами. Клінічні підходи та методи оцінки якості життя паліативних пацієнтів. Типові клінічні симптоми в паліативній та хоспісній медицині. Наявність типових клінічних симптомів у паліативних пацієнтів. Больовий синдром у паліативних пацієнтів: клініка, патофізіологія болю. Загальні принципи контролю болю в паліативній меди	16		6	10
Тема 5. Алергодерматози. Дерматити. Токсикодермії. Екземи. Нейродерміт. Особливості клінічного перебігу алергодерматозів у паліативних хворих. Методи лікування.	9		4	5
Тема 6. Грибкові захворювання шкіри та слизових. Кератомікози та мікози стоп. Трихомікози. Піодермії (стафіло- та стрептодермії). Особливості клінічного перебігу у паліативних хворих., методи діагностики, лікування та профілактика.	8		4	5
Тема 7. Пролежні м'яких тканин у практиці сімейного лікаря. Причини виникнення. Принципи профілактики. Ортопедичні превентивні заходи. Типові та атипові варіанти локалізації. Клінічні класифікації декубітальних виразок. Стратегії комплексного лікування хронічних гнійних ран TIME, DOMINATE та інші. Лікування в умовах амбулаторії та у паліативно-хоспісному відділенні. Ускладнення. Показання до госпіталізації. Показання до некр-, секвестрнекретомій, ренекретомій та інших інтервенцій. Етапність інтервенцій.	11		8	10
Тема 8. Гнійно-некротична патологія кисті та стопи у паліативних хворих. Причини виникнення та шляхи поширення гнійно-некротичного процесу на кисті та стопі. Хірургічні ускладнення мікозу. Інкарнації нігтів. Синдром діабетичної стопи. Закономірності виникнення і клінічного перебігу. Особливості комплексного лікування в умовах амбулаторії та у	11		8	10

паліативно-хоспісному відділенні. Контрактури кінцівок. Гнійно-некротичні ускладнення деформацій кисті та стопи. Порушення периферійного кровообігу і гангрени у паліативних хворих. Особливості планування та здійснення хірургічних інтервенцій з позицій клінічного прогнозу та якості життя.				
РАЗОМ	90	0	40	50

4. Зміст навчальної дисципліни

4.1. Лекції не заплановані.

4.2. План практичних занять

№ з.п.	ТЕМА	Кільк. годин
1.	Тема 1. Основи геронтології. Основні завдання геріатричної допомоги в Україні. Паліативна та хоспісна медицина. Принципи організації та надання паліативної та хоспісної допомоги в Україні. Сучасні міжнародні підходи, стандарти та принципи організації надання паліативної та хоспісної допомоги населенню. Нормативно-правова база, що регулює надання паліативної та хоспісної допомоги в Україні. Стаціонарні заклади паліативної та хоспісної допомоги. Надання паліативної допомоги вдома.	5
2.	Тема 2. Паліативна допомога у практиці сімейного лікаря. . Критерії надання пацієнтові статусу паліативного хворого. Визначення поняття “первинна паліативна допомога”; складові. Термінальний стан пацієнта. Агонія. Правила догляду за помираючим пацієнтом.	5
3.	Тема 3. Закономірності розвитку та перебігу хронічних невиліковних хвороб, концепція якості життя. Хвороба, основні закономірності та періоди розвитку, варіанти завершення. Якість життя та причини її порушення у пацієнтів з хронічними невиліковними хворобами. Клінічні підходи та методи оцінки якості життя паліативних пацієнтів. Типові клінічні симптоми в паліативній та хоспісній медицині. Наявність типових клінічних симптомів у паліативних пацієнтів. Больовий синдром у паліативних пацієнтів: клініка, патофізіологія болю. Загальні принципи контролю болю в паліативній медицині. Фармакологічний контроль больового синдрому в паліативній медицині.	6
4.	Тема 4. Алергодерматози. Дерматити. Токсикодермії. Екземи.Нейродерміт. Особливості клінічного перебігу алергодерматозів у паліативних хворих. Методи лікування.	4
5.	Тема 5. Грибкові захворювання шкіри та слизових.Кератомікози та мікози стоп.Трихомікози.Піодермії (стафіло- та стрептодермії).Особливості клінічного перебігу паліативних хворих., методи діагностики, лікування та профілактика.	4
6.	Тема 6. Пролежні м'яких тканин у практиці сімейного лікаря. Причини виникнення. Принципи профілактики. Ортопедичні превентивні заходи. Типові та атипові варіанти локалізації. Клінічні класифікації декубітальних виразок. Стратегії комплексного лікування хронічних гнійних ран TIME, DOMINATE та інші. Лікування в умовах амбулаторії та у паліативно-хоспісному відділенні. Ускладнення. Показання до госпіталізації. Показання до некр-, секвестрнекретомій, ренекретомиї та інших інтервенцій. Етапність інтервенцій.	8
7.	Тема 7. Гнійно-некротична патологія кисті та стопи у паліативних хворих. Причини виникнення та шляхи поширення гнійно-некротичного процесу на кисті та стопі. Хірургічні ускладнення мікозу. Інкарнації нігтів. Синдром діабетичної стопи. Закономірності виникнення і клінічного перебігу. Особливості комплексного лікування в умовах амбулаторії та у паліативно-	8

	хоспісному відділенні. Контрактури кінцівок. Гнійно-некротичні ускладнення деформацій кисті та стопи. Порушення периферійного кровообігу і гангрену у паліативних хворих. Особливості планування та здійснення хірургічних інтервенцій з позицій клінічного прогнозу та якості життя.	
	Разом	40

4.3. Задання для самостійної роботи

Для самостійної роботи студентів виносяться завдання теоретичного характеру, які недостатньо ґрунтовно розглянуті в межах лекційних та практичних занять. Студент має опрацювати літературні джерела та бути готовим до відповіді на поставлені питання під час проведення практичних занять. Завданнями практичного характеру є тести та задачі.

№ з.п.	ТЕМА	Кількість годин
1.	Законодавчі та нормативні документи МОЗ України щодо організації та надання геріатричної, паліативної та хоспісної допомоги населенню.	5
2.	Паліативна допомога при захворюваннях органів кровообігу, дихання травлення, при психоневрологічних захворюваннях в похилому та старечому віці .	5
3.	Паліативна допомога при захворюваннях ендокринної, сечостатевої, кровотворної системи в похилому та старечому віці. Паліативна допомога при захворюваннях опорно-рухового апарату в похилому та старечому віці	10
4.	Паліативна допомога при хворобах шкіри в похилому та старечому віці	5
5	Особливості перебігу вірусних дерматозів в старечому віці	5
6	Абсцеси та флегмони м'яких тканин в старечому віці	10
7	Особливості перебігу гнійно-некротичних процесів в старечому віці	10
	Разом	50

Індивідуальні завдання

Підбір та огляд наукової літератури за тематикою програми на вибір студента з написанням реферату та його прилюдним захистом.

Підбір та огляд наукової літератури за тематикою науково-дослідної роботи кафедри з підготовкою наукової доповіді на засіданні СНТ або на студентських конференціях.

Наукове дослідження за тематикою науково-дослідної роботи кафедри з публікацією результатів в наукових виданнях.

Участь у роботі студентського наукового гуртка та виступи на наукових форумах. Участь у студентській олімпіаді з дисципліни.

Курація хворих, робота в геріатричному відділенні, хоспісі.

Типові тести для перевірки опанованого матеріалу на практичних заняттях (приклад)

1. При старінні організму виникають такі зміни в органах системи кровотворення:

1. Лімфатичні вузли зменшуються
2. Мигдалики збільшуються
3. Селезінка збільшується
4. Збільшується маса кісткового мозку
5. Зменшується печінка

2. При лікуванні залізодефіцитної анемії у геріатричних пацієнтів надають перевагу:
 1. Парентеральному введенню препаратів заліза
 2. Пероральному введенню препаратів заліза
 3. Дієтотерапії
 4. Фітотерапії
 5. Вживанню сирової печінки
3. Для перебігу хронічного мієлолейкозу у геріатричних пацієнтів характерне:
 - А. збільшення печінки, селезінки
 - В. збільшення печінки
 - С. збільшення усіх груп лімфатичних вузлів
 - Д. зменшення печінки
 - Е. зменшення селезінки

4.4. Забезпечення освітнього процесу

1. Мультимедійні проектори, комп'ютери, екрани для мультимедійних презентацій, лекційні презентації.
2. Схеми, таблиці, тести, відеофільм.
3. Технічні засоби навчання: тренажерний маніпуляційний клас.
4. Білети диференційного заліку.

Перелік питань для підготовки до практичних занять

1. Геронтологія як наука, основні поняття.
2. Біологія старіння: теорії, закономірності, механізми, види (природне, фізіологічне); сповільнене (ретардоване); патологічне (прискорене); передчасне (прогерія) у дітей та дорослих.
3. Календарний і біологічний вік людини, їх показники для визначення швидкості старіння.
4. Метеопатичні реакції в похилому та старечому віці.
5. Організація профілактичної та лікувальної допомоги геріатричним пацієнтам, обов'язки медичної сестри щодо їх виконання. Лікувально-профілактичні заклади геріатричного типу.
6. Геріатрія. Особливості перебігу хвороб у старечому віці.
7. Метаболізм ліків та особливості фармакотерапії в старіючому організмі.
8. Психологічні особливості стосунків медичної сестри і пацієнтів похилого та старечого віку.
9. Методика медсестринського обстеження геріатричного пацієнта.
10. Особливості організації геріатричного догляду за пацієнтами похилого та старечого віку, принципи їх реабілітації.
11. Вікові зміни серцево-судинної системи та формування захворювань на тлі інволютивних змін.
12. Артеріальна гіпертензія в похилому та старечому віці. Визначення, етіологія, класифікація.
13. Особливі форми артеріальної гіпертензії: ізольована систолічна, склеротична. Псевдогіпертензія. Значення добового моніторингу артеріального тиску.
14. Симптоматичні артеріальні гіпертензії. Медикаментозна терапія.
15. Атеросклероз, ішемічна хвороба серця у похилому та старечому віці. Особливості клінічних проявів стенокардії (клінічні еквіваленти приступу), інфаркту міокарда при супутній патології в похилому та старечому віці (артеріальна гіпертензія, цукровий діабет тощо).
16. Хронічна недостатність кровообігу у пацієнтів похилого та старечого віку. Лікуванні. Профілактика.
17. Аритмії у похилому та старечому віці (миготлива, екстрасистолія, блокади тощо). Визначення, етіологія, класифікація. Невідкладна допомога на догоспітальному етапі.
18. Потенційні проблеми пацієнтів із патологією серцево-судинної системи, пов'язаних із тривалим прийомом ліків (серцевих глікозидів, ІАПФ, сечогінних, вазодилітаторів, антагоністів кальцію тощо) та супутньою патологією.
19. Вікові зміни органів дихання та формування захворювань на тлі інволютивних змін.
20. Пневмонія, бронхіт, бронхіоліт, ХОЗЛ, рак легень. Визначення, етіологія, класифікація. Переваги лікування вдома (домашній стаціонар), показання до госпіталізації.

21. Емфізема легень у похилому та старечому віці.
22. Потенційні проблеми пацієнтів із патологією органів дихання, пов'язані з тривалим прийомом ліків (антибіотиків, сульфаніламідів тощо) та супутньою патологією.
23. Вікові зміни системи травлення та формування захворювань на фоні інволютивних змін.
24. Гастрити (гострий та хронічний типу А, В), рак шлунка. Особливості клінічних проявів, перебігу в похилому та старечому віці. Профілактика зневоднення.
25. Виразкова хвороба (пізня, стара, стареча). Особливості клінічних проявів, перебігу в похилому та старечому віці; рефлюксгастроезофагальний рефлекс. Профілактика.
26. Жовчнокам'яна хвороба, токсичний (медикаментозний) гепатит, цироз. Особливості клінічних проявів, перебіг.
27. Дивертикулярна хвороба кишок у похилому та старечому віці.
28. Закрепи у похилому та старечому віці. Визначення, етіологія, класифікація, клінічні прояви.
29. Потенційні проблеми пацієнтів, пов'язані з тривалим прийомом ліків (обволікальних, проносних тощо) та супутньою патологією.
30. Вікові особливості нирок і сечових шляхів та формування захворювань на тлі інволютивних змін.
31. Особливості перебігу старечого хронічного пієлонефриту. Особливості гострого пієлонефриту. Значення рефлюкс-нефропатії.
32. Гломеронефрит у похилому та старечому віці, діабетична нефропатія.
33. Старечий амілоїдоз нирок, нефротичний синдром. Визначення, етіологія, класифікація. Сучасні підходи до лікування та профілактики.
34. Інфекція сечових шляхів. Визначення, етіологія, класифікація. Фітотерапія як засіб тривалого лікування.
35. Доброякісна гіперплазія, рак передміхурової залози у старечому віці. Прояви.
36. Нетримання та затримка сечі. Причини, клінічні прояви. Сучасні підходи до лікування. Значення догляду.
37. Потенційні проблеми пацієнтів із захворюваннями сечової і статеві системи, пов'язані з тривалим прийманням ліків (антибіотиків із цитостатичною дією, сульфаніламідних препаратів тощо) та супутньою патологією.
38. Вікові зміни системи кровотворення, виникнення захворювань на тлі інволютивних змін.
39. Етіологія, клінічні прояви, діагностика анемії в похилому віці (залізодефіцитна, анемія при хронічних захворюваннях, гіпо- та апластична анемії).
40. Гемобластози у похилому та старечому віці.
41. Геморагічний синдром у похилому та старечому віці, зв'язок із тривалим прийомом ліків.
42. Вікові зміни ендокринної системи та формування захворювань на тлі інволютивних змін.
43. Цукровий діабет типу 2 у похилому та старечому віці. Визначення, етіологія, класифікація, чинники ризику.
44. Інструментальних досліджень, догляд при діабетичних мікро- і макроангіопатіях. Принципи лікування. Фітотерапія як засіб тривалого лікування.
45. Ускладнення цукрового діабету типу 2: розвиток, перебіг, особливості надання допомоги при гіперглікемічній, гіпоглікемічній комах.
46. Поняття про гіперосмолярну, гіперлактоцидемічну кому в похилому та старечому віці.
47. Захворювання щитоподібної залози у похилому та старечому віці.
48. Вікові зміни психоневрологічної сфери та формування захворювань на тлі інволютивних змін.
49. Деменції пізнього віку: хвороби Альцгеймера, Паркінсона. Визначення, етіологія, класифікація.
50. Сплутаність (делірій). Визначення, етіологія, класифікація.
51. Вікові зміни опорно-рухового апарату та формування захворювань на тлі інволютивних змін.
52. Потенційні проблеми пацієнтів із патологією опорно-рухового апарату, пов'язаних із тривалим прийманням ліків і супутньою патологією.
53. Порушення сну. Депресії в похилому та старечому віці. Причини.
54. Вікові зміни органа слуху та формування захворювань на тлі інволютивних змін.
55. Доброякісні (папілома, стареча кератома, шкірний ріг, гемангіома) та злоякісні (базаліома, меланома тощо) пухлини шкіри у похилому та старечому ві
56. Вікові зміни шкіри та формування захворювань на тлі інволютивних змін.

57. Перебіг, прогноз при старечому остеопорозі, деформованому артрозі.
58. Клінічні прояви, перебіг, прогноз старечої катаракти, глаукоми, ретинопатії. Підходи до лікування. Профілактика.
59. Вікові зміни органа зору та виникнення захворювань на тлі інволютивних змін. Профілактика.
60. Охорони праці, протиепідемічного режиму, професійної безпеки при соматичних захворюваннях у пацієнтів похилого та старечого віку.

5. Критерії оцінювання та засоби діагностики результатів навчання

Форми контролю і система оцінювання здійснюються відповідно до вимог програми дисципліни та Інструкції про систему оцінювання навчальної діяльності студентів при кредитно-модульній системі організації навчального процесу, затвердженій МОЗ України.

Оцінка за дисципліну визначається як сума оцінок поточної навчальної діяльності (у балах), яка виставляється при оцінюванні теоретичних знань та практичних навичок відповідно до переліків, визначених програмою дисципліни.

Максимальна кількість балів, що присвоюється студентам при засвоєнні кожного модулю (залікового кредиту) – 200.

Поточний контроль здійснюється на кожному практичному занятті відповідно конкретним цілям з кожної теми. При оцінюванні навчальної діяльності студентів необхідно надавати перевагу стандартизованим методам контролю: тестуванню, структурованим письмовим роботам, структурованому за процедурою контролю практичних навичок в умовах, що наближені до реальних.

Оцінювання поточної навчальної діяльності:

Вага кожної теми в межах одного модуля має бути однаковою, але може бути різною для різних модулів однієї дисципліни і визначається кількістю тем в модулі. Оцінювання поточної навчальної діяльності студентів описується у робочій навчальній програмі з дисципліни

При засвоєнні кожної теми модуля за поточну навчальну діяльність студенту виставляються оцінки за 4-ри бальною традиційною шкалою, які потім конвертуються у бали в залежності від кількості тем у модулі. В програмі була застосована така система конвертації традиційної системи оцінки у бали:

Максимальна кількість, яку може набрати студент за поточну навчальну діяльність при вивченні дисципліни становить 200 балів.

Мінімальна кількість балів, яку може набрати студент за поточну навчальну діяльність при вивченні дисципліни становить 120 балів.

Семестровий контроль проводиться у формі семестрового заліку з дисципліни в обсязі навчального матеріалу, визначеного робочою програмою і в терміни, встановлені робочим навчальним планом.

Семестровий залік – це форма підсумкового контролю, що полягає в оцінці засвоєння студентом навчального матеріалу з певної дисципліни виключно на підставі результатів виконання ним усіх видів навчальних робіт, передбачених робочою навчальною програмою. Семестровий залік виставляється за результатами поточного контролю.

Оцінювання самостійної роботи:

Оцінювання самостійної роботи студентів, яка передбачена в темі поряд з аудиторною роботою, здійснюється під час поточного контролю теми на відповідному аудиторному занятті.

6. Рекомендована література

Основна:

- 1) Громадське здоров'я у практиці сімейного лікаря: підручник/ Є.Я. Склярів, М.А. Бичков та ін. – Київ: ВСВ «Медицина», 2020, - 288 с.
- 2) Сучасні класифікації та стандарти лікування захворювань внутрішніх органів / За ред. Д.м.н. проф. Мостового Ю.М. – 28-е вид., доп. і перероб. – Вінниця: ДП «ДКФ», 2021. – 792 с.
- 3) Сімейна медицина: у 3 книгах. Книга 3. Спеціальна частина. Поліпрофільність загальної лікарської практики (підручник) — О.М. Гиріна, Л.М. Пасієшвілі, Л.С. Бабінець, П.А. Бездітко, С.А. Бондар та ін. – Київ: ВСВ «Медицина», 2017, - 680 с.
- 4) Невідкладні стани у практиці терапевта і сімейного лікаря: підручник/ А.В. Єпішина. – Тернопіль.: «Укрмедкнига», 2019. - 380 с.
- 5) Практичний посібник з внутрішньої медицини або кишенькова книжка сімейного лікаря частина 2 для студентів та лікарів /Н.В. Пасечко та ін. В-во «Підручники і посібники», 2020, – 432 с.
- 6) Захворювання органів травлення у сімейній медицині (навчальний посібник) — Л.С. Бабінець, І.О. Боровик, Л.В. Андріюк. – Київ: ВСВ «Медицина», 2021. – 328 с.
- 7) Внутрішні хвороби. Підручник, заснований на принципах доказової медицини 2018/19 / Свінціцький А. та ін. – Київ: "Медицина», 2018. - 1632 с.
- 8) Захворювання органів дихання в сімейній медицині (навчальний посібник) — Л.С. Бабінець, І.О. Боровик, Л.В. Андріюк. – Київ: ВСВ «Медицина», 2019. – 312 с.
- 9) 30 невідкладних станів у терапії / за ред. Мостового Ю.М. – Вінниця: «Державна картографічна фабрика», 2017. – 128 с.
- 10) Актуальні питання медицини невідкладних станів у практиці сімейного лікаря: навчальний посібник для лікарів-інтернів і лікарів-слухачів закладів (факультетів) післядипломної освіти / Ю. В. Вороненко та ін.; за ред. Вороненка Ю.В., Зозулі І.С. ; Нац. мед. акад. післядиплом. освіти ім. П.Л. Шупика, Ін-т сімейн. медицини. - Київ : Заславський А.Ю, 2016. - 122 с.
- 11) Черешнюк Г.С., Черешнюк Л.В. «Організаційні основи загальної практики – сімейної медицини». Посібник – Вінниця: ФОП Данилюк В.Г., 2013. – 184с.
- 12) Чернобровий В.М., Мелашенко С.Г., Ткачук Т.М. Здоров'я, передхвороба, хвороба: медико-соціальні аспекти та оцінка. Фактори ризику, Превентивна медицина(посібник для студентів-випускників, лікарів-інтернів, лікарів загальної практики – сімейної медицини). - Вінниця: ТОВ фірма «Планер», 2013 – 80с.
- 13) Палій І.Г. Заїка С.В., Мелашенко С.Г., Півторак Н.А., Феджага І.В., Миршук Н.М., Чернова І.В. Надання невідкладної допомоги на догоспітальному етапі в практиці сімейного лікаря (посібник для студентів-випускників, лікарів-інтернів, лікарів загальної практики – сімейної медицини). - Вінниця: ТОВ фірма «Планер», 2013 – 155с.
- 14) Поліклінічна справа і сімейний лікар / Є.Я.Склярів, І.О.Мартинюк, Б.Б.Лемішко та ін. – К.: Здоров'я, 2003. – 627с.
- 15) Актуальні питання паліативної та хоспісної допомоги у практиці сімейного лікаря: посібник / [Вороненко Ю.В., Шекера О.Г., Губський Ю.І. та ін.]. - К.: Заславський А.Ю., 2017. - 208 с.
- 16) Губський Ю.І. Паліативна та хоспісна допомога: навчальний посібник. Київ: «Нова книга», 2018. - 392 с
- 17) Губський Ю. І., Хобзей М. К. Фармакотерапія в паліативній та хоспісній медицині. Клінічні, фармацевтичні та медико-правові аспекти // Монографія. Київ, Здоров'я. - 2011 р. 352 с.
- 18) Догляд за пацієнтами хоспісної служби / Ред. Л. І. Андрієшин. - Благодійний фонд Мати Тереза в Івано-Франківській області. - Івано-Франківськ, 2007. - 64 с.
- 19) Паліативна медицина: підручник / В.Й. Шатило, П.В. Яворський. — К.: ВСВ «Медицина», 2010. — 200 с.
- 20) Паліативна та хоспісна допомога: підручник / [Вороненко Ю.В., Губський Ю.І., Князевич В.М., та ін.] за ред. Вороненка Ю.В., Губського Ю.І. - Вінниця: Нова книга, 2017. - 392 с.
- 21) Фещенко Ю. І. Паліативна та хоспісна допомога хворим на туберкульоз; навчальний посібник: Київ: ВСВ «Медицина». 2017. - 128с

Додаткова:

- 1) Актуальні питання медицини катастроф у практиці сімейного лікаря/ Вороненко Ю.В., Шекера О.Г., Рошчін Г.Г. та ін., В-во: «Заславський». - 2021, 288 с.
- 2) Актуальні питання внутрішніх хвороб у практиці сімейного лікаря/ Вороненко Ю.В., Шекера О.Г., Хімійон Л.В. и др., В-во: «Заславський». – 2018, 600 с.
- 3) Медицина невідкладних станів: Екстрена (швидка) медична допомога: підручник (ВНЗ ІV р. а.) / І.С. Зозуля, В.І. Боброва, Г.Г. Рошчін та ін.; за ред. І.С. Зозулі. — 3-є вид., перероб. і допов., Київ: «Медицина». – 2017. - 960 с.
- 4) Догляд за хворими і медична маніпуляційна техніка: навчальний посібник / Л.С. Савка, Л.І. Разінкова, О.І. Коцар, Л.М. Ковальчук, О.В. Кононов. — 4-е видання. Київ: «Медицина». – 2018. – 600 с.
- 5) Актуальні питання радіаційної медицини у практиці сімейного лікаря/ Вороненко Ю.В., Шекера О.Г., Мечев Д.С. и др., В-во: «Заславський». – 2017, 208